

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Caput V.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

5. Pari modo, si tu dum occultè tibi compensas dabitur

De Compensatione occulta.

Non esse in conscientia furem, nec peccare, nec
in excommunicationem incidere, quæ fortè sit
contra furantes imposita, & posse jurare etiam con-
tra Iudice se nihil accepisse: intelligendo, quod sibi non
liberetur, certum jam hodie est apud omnes etiamsi res,

bitum, praevidetur alicui tertio id, tanquam furtum ab ipso fuisse commissum, fore imputandum non obligaris id praecavere, nisi facile possis, quia simili ratione solum obligaris ex Charitate, non ex iustitia. Facile tamen puto te posse praecavere, saltem relinquendo compensationem, si tuum debitum v.g. esset unus, vel alterius aurei, & probabile esset alteri imputandum furtum cum periculo, ut is damnetur ad Trementes, vel gravi infamia notaretur, vel graviter castigaretur, vel magnam summam expenderet, tunc enim si non praecaveris, licet non peccares contra iustitiam, unde non obligaberis ad restitutionem, graviter tamen peccares contra Charitatem. Maxime igitur in hac, & similibus rebus expendenda sunt periculum proximi, & tua utilitas: Charitas enim dicitur, ne ob parvam tuam commoditatem gravissimum proximo damnum inferas. vide Molin. tom. 3, disp. 690. §. tertia, & de Lugo tom. 1. de iust. d. 16. sect. 5. n. 88.

6. Idem dic, si debitor vivus (nam de defuncto max §. 7.) propter tuam occultam compensationem non sit futurus aptus ad satisfaciendum aliis anterioribus, & magis privilegiatis creditoribus: quia id damnum anteriorum per accidens sequitur ad tuam compensationem, & illa res, quam accipis, non est creditorum tui debitoris: si enim esset illorum, certe quia alienum tunc acciperes tibi illam vindicare non posses. Lege eundem ibid. sect. 6. num. 111.

§. II. Compensatio in re diversa.

1. Ad explicationem doctrinae, addantur sequentes Quaestiones, Prima: *An licet possis tibi compensare accipiendo rem specie diversam ab ea, quae tibi debetur; e.g. debet tibi quis triticum, vel pecuniam, An possis occulte accipere vinum, vel vestem aequivalentis pretij, supponimus enim quod si v.g. vestis plus valeat, quam tuum debitum, reddatur statim excelsus, &c.*

Respondeo, te non posse, si ex acceptatione rei diversae damnum grave sequitur debitori, vide Molin. Petrum Navar. Reb. & alios allatos à Dian. part. 2. tract. 16. resol. 1. §. 1. dub. 9. num. 47. Ratio est, quia, si non sequitur, non est unde pecces, ut accidit, quando eam rem, quam accipis, facile debitor pecunia, vel alio modo sibi comparare potest. At si sequitur, sine ratione ipsum directe damificas, quare & peccas, & restituere damnum foveris. Quod si alium modum non habes tibi compensandi, nisi accipiendo rem specie diversam, cujus carentia graviter debitorem aliunde damificet, sanè licet sumere poteris; debitori enim imputabitur tale damnum, dum is debita solvere non laborat. Idem tamen moneo, quod infinitum §. praeced. n. 5. Non enim licet tibi propter modicum, quod tibi forte debetur, gravissimum proximo damnum afferre.

§. III. Compensatio in debito dubio.

1. Secunda: *Quando dubium est, an debitor aliquid tibi debeatur, potesne pro ratione dubij aliquid tibi occulte compensare;*

Respondeo, non posse, quia non est aequum pro debito incerto esse solutionem certam. Idem est in probabilitate, quam aliqui (sed perperam) dubium vocant positivum, id est, quando sunt probabiles rationes, quod tibi aliquid debeatur, & probabiles, quod non debeatur. Idem inquam, est, quando probabilitas versatur circa factum, quia tunc melior est conditio possidentis, ut diximus lib. 1. in decal. cap. 3. §. 3. à num. 9. at quando probabilitas utriusque partis, id est, debitoris, & creditoris est circa jus, esto, alicui in aliquibus casibus concedant, posse fieri occultam compensationem contra debitorem: nos tamen universimodis id negavimus ibidem, quem locum omnino relego.

§. IV. Compensatio in re, quae mittitur ad debitum vel ei debetur.

1. Tertia: *An possis tibi compensare sumendo rem vel in alium quemcumque finem;*

Respondeo cum necessaria distinctione: Vel debitor illud sit pecunia iam ei acceptata à tuo debitore, tunc potes, quia accipies rem debitoris, in quam tuus debet: vel non est acceptata, & tunc non potes, quia acciperes rem tertij, in quam jus non habes. Lege Lugo tom. 1. de iust. d. 16. num. 110.

2. Quid de debitoribus tui debitoris; Antonius debet Petro tuo debitori centum, potesne ab Antonio centum surripere, eo praetextu, quod tibi à Petro centum debentur; Respondeo non posse, quia, ut proponitur, acciperes pecuniam, quae nunc Antonio in quam nullum jus tu habes.

3. Quid si Petrus, tuus nempe debitor, haberet depositum apud dictum Antonium vas argenteum, vel quid simile, quod totum tuum quoad propriam rem quoad usum, & administrationem esset Petri;

Respondeo tunc sanè posses quia dummodo Petri tui debitoris, nec ad alium pertineat, parum ubi materialiter inveniatur. Cavendum tamen est, ut Antonius à Petro suo depositario rem suam per justum velit repetere: nam sic Petrus cogetur gratias solvere.

Sed quid, si hoc periculum imminet, tu verè cavere non possis sine iactura tui debiti; Respondeo, tunc non possumus cōdemnare, si tuum accipias, quia necessitas te excusat ab obligatione Charitatis, quia beres illud damnum à te indirecte solum causatur. Petro avertere ut modò in simili §. 2. dictum est, etiam monitionem hanc applicandam apposui.

Huc facit vulgaris dubitatio de creditore Principis. An scilicet possit sibi compensare id, quod à Principe sibi certo debetur, fraudando ipsius Gabellas.

In qua recertum est. Primo, posse si Gabellae non sunt aliis locatae, certumque est secundò, non posse, si sunt locatae. Ratio utriusque est quia ibi creditor iam sumit bonis sui creditoris; hic non item.

Sed quid si sint locatae; Negant nonnulli propter eandem rationem, quia tunc Gabella non est in bonis Principis, qui supponitur esse debitor. Ita Ioan. de Gabellis apud Dian. mov. cit. concedunt alij, quia condempnatio Gabellarum, dum sciunt fraudari communiter Gabellas, & tamen eas conducunt, videntur, seu praesumuntur non esse invitati in tolerandis iis fraudibus: & tunc propter hanc causam multo minoris, quam valeant, possint eas conducere, quae praesumptio non est tam facile de eo, qui absolute sibi Gabellam emit à Principe, ut de Petro Navar. Less. Bonac. Vasq. Mol. alique, quos sequiturque Diana, lib. 2. tract. 16. resol. 14. Utraque sententia est probabilis.

§. V. Compensatio Familiarum.

1. Quarta: *An famuli possint se compensare occulte Dominis, qui iustum salarium negant;* Respondeo, certum est si iustum negent, cum conditionibus modis §. 1. dictis posse. At Domini sapientissime negant merito, quia vili mercede se conduxerunt famuliles de herede, ut in opusculis de Sacr. lib. 3. c. 1. §. 3. à n. 59. & nonnulla dicunt inferius lib. 3. tract. 3. §. 10. n. 7. & 8. legatur in Dicastill. lib. 2. de inst. tract. 2. d. 9. dub. 6.

§. VI. Compensatio fideiussoris.

1. Quinta: *An si fideiussor tui debitori Caij, vel bi gratia, in aureis centum: & Caius debet centum Titio, vel tibi, qui tamen Caius per iudicium te fideiussorem extorqueat, solvasne ipsi illa centum;*

4. Dico secundò, si res alie, seu diverse defuncti inveniuntur apud te, verbi gratia, vestes, vasa argentea, &c. atque hæc habeas in pignus tui crediti, potes tibi ea per compensationem retinere, quamvis cum præiudicio magis privilegiatorum. Ita de Lugo *loc. cit.* v. 127. Ratio est, quia tunc rem tuam tenes, pignus enim succedit loco rei. Sensus enim dantis pignus, est: *Retine tibi hæc rem, si pecuniam illam tibi non reddo, seu donec tuam pecuniam reddam.* Cum ergo hæc conditio apposta non sit, res tua remanet, non aliena.

5. Dico tertio, si eadem res alteri non hypothecata, seu subiecta, quamvis non titulo pignoris, sed alio quocunque, verbi gratia, commodati, depositi, &c. apud te modo dicto remaneant, pari modo per compensationem retinere poteris. Ita Homobon. Fern. Tanner. &c. ex parte Comitoli. quos citat, sequiturque Dian. *part. 3. tract. 5. resol. 10. & p. 7. tr. 10. resol. 18.* Hoc dictum præceteris est controversum, negaturque mordicus à de Lugo, *d. disp. 16. sect. 6. num. 127.* Ratio, quæ mihi occurrit, quæque omnia contraria argumenta solvit, non est, quia difficile satis apparet persuadere hominibus, ut debeant sincere labi ex suis manibus, quod sibi debetur, & aliis potius consulere, quam sibi. Hanc rationem affert Fern. apud Dianam, *part. 3. tract. miscell. 5. resol. 10.* hæc enim ratio propter admirationem, nihil habet præterea. Sed quia, quando tu rem illam tui debitoris, ipso vivente, habuisti, cum illam potuisses tibi applicare in compensationem tui crediti, remansit apud te, quasi in pignus: patet, quia rectè, statim atque illam habuisti, dicere poteris: *Iam sum de meo credito securus, Res mei debitoris jam apud me est. Certè si meum mihi non reddet, non ego suam hæc rem illi reddam.* Virtualiter ergo res illa pignus est tuum. Quoniam ergo, *precedente*, ex ipsa communi sententia, consentiente eodem de Lugo, actuale pignus tui debitoris retinere potuisti, sic & hoc veluti pignus virtuale, quod actuali æquivalet, poteris retinere.

Quodnam debitum ex multis solvatur per primam compensationem, dixi *sup. lib. 1. in dec. cap. 3. §. 7. v. Compensatio.* De compensatione in Missis, *lib. 3. de Sacram. Missæ, cap. 1. §. 3. à num. 102.* & de Iuramento nolendi uti compensatione, *sup. lib. 3. in dec. cap. 2. §. 5. à num. 34.* disputavimus, &c.

CAPVT VI.

An extremè, vel graviter indigenti liceat furari.

1. Quid sit extremè, qui graviter, quid communiter indigere, satis explicuimus in superiori-
bus, lib. 5. cap. 1. §. 1. num. 13. quæ omnino sunt recolenda, ut etiam, quæ sunt bona necessaria ad vitam, quæ ad statum, quæ superflua.

Quibus habitis, tria pro certis teneri ab omnibus puto, tria esse controversa.

§. I. Triâ certa.

1. Certum est primò, extremè indigentem posse quodlibet furripere, quod sit necessarium ad extremam indigentiam sublevandam. Ratio communis est, quia res temporales sunt à Deo datæ, ut vita omnium rerum temporalium nobilissima conservetur: quod vitæ conservandæ jus cum nemo à se abdicare poterit per rerum divisionem, iure Gentium introductam, sit, ut in ea necessitate, omnia sint communia: nec illorum Dominus possit sine peccato ejus speciei quam *mox §. 2. à num. 4.* decernam, impedire: imò si impediret, posset cum moderamine inculpæ tuelæ ab indigenti occidi. Si tamen sit, qui probabiliter indigentem sublevar, vel ipse exercendo artem suam sibi succurrere possit, non peccabis, D d impediens

II. *inquam, possis occultè ab eodem Caio ea centum per compensationem auferre?*
Respondet posse: Sic de Lugo, *sect. 4. num. 119.* quia his circumstantiis injustè Caius Fidejussionem ex-
hibuit: et, Jurex, qui nesciebat Caium esse debito-
rum, et, Jurex, secundum allegata? & probata
fuit extremo, te condemnaverit? cui condemnatio-
nem foro conscientia non est standum: quia inniti-
tus fuit præsumptioni, vide in simili Mol. ac Med. cit.
de Lugo, *d. sect. 6. num. 114.*
2. Quid de fideiussore in ordine ad eum, cui ipse fi-
deiussit, v. g. tu fideiussisti Titio debenti centum Caio,
et compellus à Indice fuisti ea solvere Caio, potesne
centum occultè tibi accipere à Titio? Respondet posse,
centum nec Titius, nec alius expressè promiserit non
tibi damnum ob susceptam fidejussionem.
Lugo, *lib. 2. cap. 20. dub. 14. num. 119.* id tanquam
centum supponentem. Ratio est, quia (nisi proflus con-
trarium exprimat) semper implicite intelligitur fide-
jussor nolle quid amittere de suo, cum donatio nunquam
faciatur, nisi expressè fiat.

§. VII. Compensatio ex bonis Defuncti.
C Extat: An licitè possis retinere, tibi que applicare per
compensationem bona tui debitoris defuncti
tam si hic vivat dixi §. 1. n. 6.) que forte inveniuntur esse
post mortem apud te.
Respondet posse: quia sicuti potuisses alibi depo-
sita occultè accipere, ita potes depositata apud te
retinere.
Verum magna est difficultas, an idem possis, quan-
do acceptio esset in præiudicium aliorum creditorum
Defuncti, qui essent magis privilegiati seu anteriores, nec
facile facultas satisfaciendi omnibus. Si tibi, v. g. defun-
ctus debebat centum ex debito currenti, sed debebat
etiam centum ex dote suscepta, quæ est privilegia-
ta, nec defunctus relinquit nisi centum, quæ sunt depo-
sita apud te, poterisne cum præiudicio dotantium hæc
centum occultè retinere?
Respondet posse, Id, quod tamen tribus dictis opus
est, ut explicem, ac probem. Et, ut rides, loquimur,
quando res tui debitoris apud te inveniuntur: si enim
quod te non esset illam cum præiudicio magis privile-
giatorum, furripere nunquam posses, quia clarè tunc
intuitus aliquid, nullo modo tuum, ut mox claritè
patet.
3. Dico enim primò: Si res apud te est ejusdem tati-
dini cum illa, quam tibi debebat defunctus, v. g. pecuniam
debet & tu invenitis habere apud te, potest ejus mor-
tuæ solignatam in ejus vitæ æqualem pecuniam,
potes illam tibi occultè retinere. Ita de Lugo, *tom. 1. de
p. 16. sect. 6. n. 126.* Ratio est, quia, quando tu habuisti
pecuniam tui debitoris, visus est debitor, quasi æquali-
ter pecuniam debitam tibi solvisse, atque aded ea pecu-
nia tua est, & consequenter, eo mortuo, tu nihil ha-
bes defuncti, quod creditoribus anterioribus obliga-
tum sit.
Neque dicas, quando tibi in vita is prædictam pecu-
niam consignavit, cum non potuisses illam tibi solvere
cum præiudicio anteriorum: Ne id dicas, inquam, nam
probabiliter hic suppono doctrinam Molinæ, *tom. 2.
4. §. 16. n. 4.* apud Dian. mox citandum, docentis, quando
debitor ex propriis solvit debitum posteriori creditori,
cum solvi deberet priori, non teneri huic posteriorem
creditorum ad restitutionem, de qua re suo loco interim:
*cap. 79. de leg. Dianam p. 3. tract. 5. resol. 10. & p. 5. tract. 13.
cap. 79.* Cui quidem solertissimo, & humanissimo Viro
gratias ex corde ago, quod me indignum laudet, & citet
p. 9. §. 10.
Nam, quod interdum meas sententias approbaret, in-
notum verò nequaquam, imò contra illas non semel in-
terrogavi omnes perinde facimus, pugnantem nimium
intellecta dumtaxat, non voluntate.
Pars I.